

## PEVDIKIRJE

### SÄÄMI KIELÂKÂLDEE (SÁMI GIELLAGÁLDU) ANARÂŠKIELÂ KIELÂJUÁVUS

**Äigi** 13.12.2016 tijme 9.00 - 17.00

**Saje** Sajos, Sisti (3. kerdi), Aanaar

|               |                           |                                         |
|---------------|---------------------------|-----------------------------------------|
| <b>Mieldi</b> | Petter Morottaja          | kielâjuáhus saavâjodetteijee            |
|               | Marja-Liisa Olthuis       | kielâjuáhus jeessân (vuolgij tme 15:30) |
|               | <del>Anna Morottaja</del> | <del>kielâjuáhus jeessân</del>          |
|               | Saammâl Morottaja         | kielâjuáhus värijeessân                 |
|               | Matti Valle               | äššitobdee                              |
|               | Matti Morottaja           | äššitobdee                              |
|               | <del>Ilmari Mattus</del>  | <del>äššitobdee</del>                   |
|               | Miina Seurujärvi          | kielâpargee (vuolgij tme 16:02)         |
|               | Neeta Jääskö              | kielâpargee                             |

## Čuákkimääših:

1 § Čuákkim lekkâm

2 § Čuákkim lavâlâšvuodâ já meridemvâldâlâšvuodâ tuhhiitem

3 § Äššilisto tuhhiitem

4 § Še/meiddei – kuás kuábáš?

5 § Šiev/pyeri-saanij kevttim

6 § Kyevtistaavvâlsij nominij maangâlovo genetiv: kuhes vâi uánihis vookaal?

7 § Leđe-veerbâ kevttim luvâttâlmijn: *lii* vâi *lää*?

8 § Pođoi säänih

9 § Eres ääših

10 § Tiättun

11 § Čuákkim lopâtem

### 1 § Čuákkim lekkâm

Saavajodetteijee leehâi čuákkim tme 9:10.

### 2 § Čuákkim lavâlâšvuodâ já meridemvâldâlâšvuodâ tuhhiitem

Čuákkim pahudui lavâlâžžân já meridemvâldâlâžžân.

### 3 § Äššilisto tuhhiitem

Äššilisto tuhhiittui tai nubástusâiguin, ete eres äššijd lasettuvvoo kielâpargei Kielâ kukáh -čaalârááidu vuávám; maht kolgâččij tiedettiđ tiervâsvuotâsânilistoost; pođoi saanijd lasettuvvojeh manjeláá puáttám kielâkoččamušah sehe Anarâš saavâi tile.

### 4 § Še – meiddei – kuás kuábáš?

Kuás kalga *še* -sääni kevttiđ já kuás vist *meiddei* -sääni? Lii-uv saanijn tiätu saje celkkust vâi pyehtih-uv toh leđe kost peri?

Anarâškielâ ravvuuh: säneh láá synonymeh, mut tain lii jieijâs saje, kogo taid kiävttä. *Meiddei/meid(?)* puáhtá algâttiđ celkkuu, mut *še* ij pyevti.

Uánihávt tutkum: Korpusist láá tuháttij mielđ celkkuuh main *meid* ~ *meiddei* lii celkkuu siste. Ovdâmeerhah main tot ličij celkkuu aalgâst iä lam ollágin nuuvt ennuv, mutâ toh *še* lijji. Wörterbuchist tagareh ovdâmeerhah iä lam.

*Še* ij tiettum celkkuu aalgâst Wörterbuchist ige korpuscelkkuin, loopâst já siste kale. “Tiervâ *še*” oro lemin jieijâs idiomaatlâš ohtâdâh.

### Ovdâmerkkâcelkkuuh eres käldein

ŠE:

Wörterbuch (III, R-Y) s. 210:

4683. še ~ šee

“tot še juhá piipo” sM

“já sun ooinij, et tot še lii tobbeen” K öPL IK<sup>2</sup> 91

“te moonaj tot niejda tupán jede moonaj tot irge šee” K öPL IK<sup>2</sup> 113

“monnii koatán, tot alge šee” K nMS IK<sup>2</sup> 211

“já kištuuh še koččaluyveh” sM

“kaupugist tiäđust-uv lijji šee juo puoh kuullam ton almast” K öPL IK<sup>2</sup> 129

(Sk. -še)

Korpus:

Tuurukuoškâst še lijji vyelgimin.

Munjin še šoodâi ahheev pennuu, maid kaartâim kyedđid ko vuolgijm Čovčjäävrist, Čyeres lâi ton nommâ.

Tot lâi škovlâtáálu já styeres kale še lâi.

Sevġâd kale še lâi, mutâ iäččâm muuštij já taaidij tohon juhâriidon, sust lâi litte moin koivij čäâsi juuvâst já adelij mijjân.

Vuoli-Jussi lâi meid kocemin, sun še lâi olgon.

Mist evakkokaandâin kiäh lâim sämmiliih lâi távjá toi päikkikode kandâi vuást suáti já toi pele lijji tääbbin evakkon karttâm láddlij kaandâh še.

Tiervâ še!

MEID ~ MEIDDEI:

Wörterbuch (II, L-P) s. 125:

2403. mejd (Adv.)

“šooŋa mejd lukkuuttááin” sM

“tot kal mejd kierganij njeijid vuálus peezzist” K sV

mejdááj, mejde(e)j, mijdej, meiddai

“mun lijjim mejdááj tobbeen” wAP

“sun juudij mææra oaggumin mejdááj” K wMA

“tun mijdej lah motomin annaam mučis kammagijd” sM

(N. mâi[d] ~ mâida ~ mâidai)

Korpus

Iä lah halijdâm, ete säminuorâi taaidâtábáhtus čana nuorâid tuše ärbivuovij kattiimân peic meid eres taaidâšlaajah láá vuáruluvâi fáárust. (MM: meiddei)

Säämi tyejiärbi lii muu perrust **meid** nanos.

Tast sun vuoigâstâl já sijdâ lii liivâst, máánu **meid** kuávváástâl poolvâ čoodâ.

Iärrâseh čonâdii **meid** ergijdis já paalgâs finnij kiäjuspeeljij.

**Meiddei** sämikielâ ij taarbâš lede velttidhännáá sii eenikielâ, mut sämikielâ mättim lii tuáivuttetee.

Já nubeh seegah lijji kuoddum **meiddei** tyebbiláá, ko sun taid usâškuodij.

Šievsooŋâin lâi **meiddei** heeitugub peeli, ketki aalgij opâdiđ kaardijd já purâdiđ riävskaíd.

Tuáimih-uv siämmáánáál WB ovdâmerkkâcelkkuin? Keččâlem:

**Tot še/meiddei juhá piijpo** (MLO: meid pyereeb ko meiddei)

*Tot juhá še käähvi* – vistig vuošâi, mutâ tääl juhá še

*Tot juhá meiddei käähvi* – láá eres-uv juhâmušah, mutâ sáttá merhâšid meiddei ete láá eres-uv kähvijuhheeh

*Tot še juhá käähvi.* – láá eres-uv juhheeh, mutâ:

*Tot meiddei juhá käähvi* – ‘tot’ lii vistig vuoššâm käähvi teikkâ porgâm toin maidnii muide, mutâ tääl meiddei juhá. Sáttá merhâšid meiddei, ete láá eres-uv juhheeh

*Tot juhá käähvi še:* Tot juhá mielhi, já käähvi še (láá eres-uv juhâmušah)

~~Še tot juhá...~~ - *Meiddei~meid tot juhá* – láá eres-uv juhheeh, ‘tot’ lii eskân servâm kähvijuuhâmpaargon

*Meid ~ meiddei* - siämmáš?

*Meiddei vuáskuneh koddoleh – Meid vuáskuneh koddoleh* → ij lah iäru

*Já sun ooinij, ete tot še/meiddei lii tobbeen* (MM: ‘še’ täst pyereeb)

*Säämi tyejiärbi lii muu perrust meid nanos.* → Säämi tyejiärbi meid vâi muu perrust meid vâi nanos meid? → *Säämi tyejiärbi lii meid muu perrust nanos.*

- *máánu meid kuávváástâl poolvâ čoodâ* → *meid máánu kuávváástâl...*

**IÄVTUTTÂS:** Kielâjuávuus savâstâl saanij kevttimist já hämmee táárbu miel ravvu tast, kuábbáá puáhtá kevttid jieškote-uv ohtâvuodâst.

**MIÄRÁDÂS:** *Meiddei ~ meid* já *še* pyehtih čujottid oles celkkui, iä tuše ovtâskâs jesânân. Sárunumkielâst puáhtá *meid/še*-saanij soijijn tiäduttid mottoom tiätu sääni teikkâ ääši, mutâ čäällimkielâst ton kevttim lii vaigâdub, já tot räijee saanij saje čälimist. *Še* oroččij čuujoottmin oovdeb sáánán, ij táválávt aalgât celkkuu, *meiddei* kuittâg puáhtá puáttid meiddei aalgân. *Meiddei~meid* lii rijjâb ton tááhust, já jis tot čuujoott monnii ovtâskâs celkkujesânân, tot lii táválávt njuolgist ovdiibeln teikkâ moojiibeln.

## 5 § Šiev já pyeri -saanij kevttim

Magareh kevttimohtâvuodah saanijn láá? Tohhejeh-uv kuohtuuh säänih siämmáin soojijn? Láá-uv saanij kevttimist kuávlukielâ iäruh? Nuorttâlâškielâst lii *šiõgg*, *pue'rr* já tavesämikielân *buorre*.

Šiev pargo. / Pyeri pargo.

Pargo lii šievnáál porgum. / Pargo lii pyereest porgum.

Finnejim šiev uddâsijd. / Finnejim puorijd uddâsijd.

Šiev! / Pyeri!

Šiev kuldâleijeeh... / Pyereh kuldâleijeeh...

### Ovdâmeerhah eres kâldein

ŠIEV:

Wörterbuch (III, R-Y) s. 214

4698. **šieu**, attr. šieu (...) lok. sg. K šieuvvast, ess. K šieuvvan

“toh laa **šieu**” öJPM

“tot lii læm munjin **šieu**” wAP

šieu ergi (wAP), šieu nijbe (Ä), šieu savehah (wAP), šieu luodda (wAP; “einige sagen: *pyeri luodda*”), šieu šongga (Ä), šieu kyelikeesi (wAP), šieu syeini-ihe (wAP), šieu ulmuuh (Ä)

“šoodaj **šieu** mielan” (K nMS), “**šieu** mielast” (öJPM, K), “**šieuvan** mielast” (K) (od. K “pyerrin mielast”), “eeliin **šieu** oazálašvuodast” (K wIM IK 159)

**šieu**náálá (Ä), šieunál (wAP), tot piergee šieunál (wAP), šieunáálá rahtum (Ä), šieunál čijattum (K)

**šiev**luándulaž (wAP)

šieuvvast (lok. sg.) **šieuvast** æænab (K) ‘hyväisesti enempi’, ‘bedeutend mehr’

N šiegâ

Korpus:

Lavne lii **šiev** já anolâš huksimaamnâs kuittâg tagarijn kuávluin, kost pecivyevdi lii kukken.

Paasij mielân ko eergih motomen škuridii mahte kaasi, ko lijji **šiev** mielâst.

1940-lovvoost juudij Ijjäävri kuávlust Unto Aarnio, kote vaaldij kuuvijd uáli **šiev** kamerain.

Vátamuššân **šiev** anarâškielâ njálmálâš táidu.

Lâi **šiev** lyemeihe.

Puurjâs pajedui, já käärbis jodeškuodij **šiev** liävttoin äpimeerâ vuást.

– Šiev juurdâ, Muumistáálu tuumái.

PYERI

Wörterbuch (II, L-P), s. 427:

“na **pyeri**, must mejdej láá poučasčalmeh” K wMA

“must lii kálgu **pyeri**” sM

“tot lii **pyeri** eniinis” sM

“liččih nuut **pyeri** já keázáččih tom soaddáz muu jyelgivuáduš” K nMS

“tot lii **pyeri** lávlud” sM  
 “teehi ij lah **pyeri** puáttid” sM  
 Viärd. “læj **šieu** ko poottih” – “**pyeri** læj ko poottih” wAP  
 “täst šoodâi **pyeri**” wAP  
 Viärd: “tot taha **pyere**” (lieber *pyere* als *šieu*) wAP  
 “**pyeri** peeivi!” – “Immeel adde!” sM  
 “čuáŋgááh láá **pyereh** lodeh” sM

Korpus:

**Pyeri**, et mun jiem lah nuuvt alda!  
 Tääbbin lii **pyeri**.  
 Suoinâlmäsâst jotteem maŋa lii **pyeri** toohâđ puŋkkitärhistem.  
**Pyeremus** tobdomerkkâ lii tobdočoorvij kukkodâh.  
 Munjin taha **pyere** uáiniđ já tiettiđ , et taat lii lamaš meiddei tovlái anarâšâi kielâsirdemvyehi.  
 Ij täst tääidigin lede innig uáđđimráávhu, táidá lede **pyereeb** ko vuálgám meddâl eres uáđđimsaje ráhtiđ.  
 Sulguš Heeihâ Aili Marja lâi muu ááhu **pyeremus** ustev.  
**Pyeri** Aino!

Äruttâsah:

Pyeri - ‘hyvä’, šiev - ‘hyvälaatuinen’

IÄVTUTTÂS: Kielâjuávuus savâstâl *šiev* já *pyeri* -saaniŋ kevttimist já táárbu mielđ hâmmee tárkkilub teikkâ viijđasub ravvuu toi kevttim várás.

MIÄRÁDÂS: *Pyeri* lii almolub sääni, *šiev* vist meerhâš eenâb-uv ‘hyvälaatuinen’. Sárnuttâldijn ij pyevti kevttiđ *šiev* (*šiev kuldâleijeeh...*). Ovttaín saaniŋ rammum: *Pyeri!* Jis rámmoo maidnii tiingâid, puáhtá kevttiđ *šiev*, mutâ ij ohtuu: *Šiev kistuuh!* *Šiev* ij laavii suuijâđ ige tast pyevti ráhtiđ komparaatio. *Tot lii šiev* ( ) - elliptlâš ceelhâ.

## 6 § Kyevtistaavvâlsij nominij maangâlovo genetiv: kuhes vâi uánihis vookaal?

Petter vuolgâtem šleđgâpoostâst 7.11.:

*Mottoomlágán normân lii vuáhádum kuhes vookaal aainâs-uv jis 2. st. vookaal lii â, i tâi u: kaandâi, kiedâi, kuosâi, tiivrij, iivij, ááhui, páálui. Kukke puáhtá lede meid motomijn saaniŋ, mast lii 2. st. á: kiálhái, káártái. Uánihâš tot lii, jis 2. st. vookaal lii o (teikkâ motomin á): pu'skoi, ohoi, kisái, kukái.*

*Oro kuittâg lemin, et sárnumist táválub lii kevttiđ uánihis vookaal meiddei tagariŋ saaniŋ, main noormâ mielđ kolgâččij lede kukke: ka'ndâi, kie'dâi, kuo'sâi, ti'vrij, áhui, pálui, kiäl'hái, ká'rtái.*

*Ličij-uv uánihis vookaal joba pyereeb vuosâhäämmin ko kukke vâi máhđulávt siämmáá-árvusihi?*

Korpus-uuccâm puátuseh ovdâmerkkâsanijguin lijiii čuávuvááh:

- ‘kandâi’ 29 kerdid, ‘kaandâi’ 51
- ‘ivij’ 76, ‘iivij’ 105
- ‘tivrij’ 8, ‘tiivrij’ 21
- ‘áhui’ 0, ‘ááhui’ 8
- ‘pálui’ 1 (‘muotâpálui’), ‘páálui’ 1
- ‘kártái’ 2, ‘káártái’ 6

Huám: ucâmist kuáđđojii meddâl säänih main lii vuossâmuu stavâlist diftoŋ, ko čälimist iäruuttâs ij oinuu.

- Puáhtá-uv vookaal uánánem tain soojijn, main tot kolgáččij lede kukke, tovâttiđ epičielgâsvuodâid ääši siskáldâs tááhust, já lii-uv ton tááhust tárbu kielâtipšomân?

Keččâlem. Normativliih kukkoduvah láá vuálásargum, fáárust meiddei diftoŋeh:

*kandâi luus*

*kaandâi luus*

*majemui ivij*

*majemui iivij - ivij*

*áhui saavah*

*ááhui saavah*

*tivrij suovsah*

*tiivrij suovsah*

*muotâpálui koškâm*

*muotâpáálui koškâm*

*kártái vuáđuld*

*káártái vuáđuld*

*kuárus kie’đâi*

*kuárus kieđâi*

*kuo’sâi vuálá*

*kuosâi vuálá*

- Tuáimá-uv tááláš normâ 2-st. saanij ml. gen. kuhes vokalist čäällimkielâ tááhust? Kalga-uv tuhhiittid meid uánihis vookaal paldâlâs häämmin, jis ij jo vuosâsajasâžžân-uv?

**IÄVTUTTÂS:** Kielâjuávus totká já smakkiistâl uánánâm vokaliij heiveevuodâ anarâškielâ jienâdâhvuáhádâhân já addel ääšist jieijâs avžuuttâs.

**MIÄRÁDÂS:** Uánihis vookaal lii táváláš variant kuhes vokalan já oro lemin puárâsub eenikielâlij sárnumist joba táválub. Tot tuhhiittuvvoo siämmáánáál ko kuhes vookaal-uv. Variant kevttim lii tuođánálásávt kiddâ kuávlukielâst já muálkkáás jienâdâhnuvástusâin já ohtâvuodâin, om. siämmáš sääni sáttá motomin lede pyereeb uánihâžžân já motomin kukken. Taan ohtâvuodâst ij lah tutkum, main tábâhtusâin lii pyereeb pieijâd uánihis vookaal já kuás vist kuhe.

Kuábbáá háämi, *lii* vâi *lää*, kalga valjiđ luvättâlmist? Ovdâmeerhah:

Visteest *lää* stovli, pevdi já lamppu. (täst viäsukáálvuh *lää* ohtân olesvuottân)

Visteest *lii* stovli, pevdi já lamppu. (luvättâllâm – ohtâ häävild)

Visteest *lää* stovli já kissá (pyereeb)

Visteest *lii* stovli já kissá

Visteest *ij lah* stovli, pevdi ige lamppu. (luvättâllâm)

~~Visteest iä lah stovli, pevdi ige lamppu~~

Mut: Visteest *iä lah* stovli, pevdi já lamppu. (olesvuotâ)

Visteest *ij lah* stovli ige kissá

~~Visteest iä lah stovli ige kissá~~

Visteest *lää* nieidâ já kandâ

Visteest *lává* nieidâ já kandâ (MM, MLO, MV)

Visteest *lii* nieidâ já kandâ

Visteest *lii* kyehti kaandâ (hyenes muulsâiähtu, peic jis kaandah *lává* mahtnii ohtâ olesvuotâ)

Visteest *lává* kyehti kaandâ (taat *ij lah* eksistentialceelhâ)

Visteest *lää* kyehti kaandâ (taat *lii* eksistentialceelhâ)

Seeini vuástá *lää* saveheh já kiälkká.

Seeini vuástá *lii* kiälkká já saveheh.

~~Sehe uáppeeh já máttáátteijee lii vaibâm.~~

Sehe uáppeeh já máttáátteijee *lää* vaibâm.

Sehe uáppee\_ já máttáátteijee *lává* vaibâm.

MIÄRÁDÄS: Jis luvättâl oovtâ häävild já vuossâmuš luvättâllâmnaál tingâ *lii* oovtâlovvoost, te *lii* *lii* hiäivulâš. Jis ubâ luvättâllâm ana ohtân ubâlâšvuottân, talle *lää*. Luvättâldijn *lää* *ij lah* puástud, mut ana sistees taggaar jurduu et sámost (já máhđulávt kuldâlejest) *lii* jo oovdeb tiätu luvättâllâm čuosâttuvâin já sun (suoi) ana taid olesvuottân. Ceelhâopâlávt puáhtá jurdâččid nuuvt, et luvättâldijn celkkust *lää* mangâ subjekt já verbâ kongruist tain vuossâmuin. Jis kuittâg ubâ luvättâllâm kalga anneeđ ohtân subjektin, te verbâ ferttee lede maangâlovvoost. Duaal *lává* *ij lah* luvättâlmijn kiävtust jis *lii* koččâmuš eksistentialcelkkuin.

## 8 § Pođoi säänih

Kielâkäldei vuolgâttum ávus koččâmušah:

- “**Kansallisarkisto**” nommâ anarâškielân, iävtuttum: “Riijkâarkkâdâh”.

Riijkâ -sääni *ij* kavnuu ohtuu sänikirjeest, mut tot meerhâs “*valtio*” já *lii* kuittâg korpus teevstâi mielđ kiävtust.

Meid staatâarkkâdâh *lii* muulsâiähtu já Aalmug-/Aalmuglâšarkkâdâh. Noomâ valjiimân vaaikut tot, et maid haalijd tiäduttid. Kiäi várás anarâškielâlâš nommâ *lii* já kiäh kalgeh iberdiđ mast *lii* saahâ? Tuše Suomâst ässee anarâškielâliih vâi sâmekielâliih miätá Tave-enâmijd? Koolgâm kojâdid tääl tust Suvi, et maid tun halijdah almottid anarâškielâlâš noomâin, ko tun tun lah arkkâdâh äššitobdee.

Suvi västid: “Riijkâarkkâdâh oroččij pyeri, eidu tom kielâharmonia tiet – ličij pyeri, ete ličij alta tavesâmekielâg noomâ. Tot eidu ličij tehâlâš, ete *lii* iberdettee sâmekielâlij kooskâst miätá Tave-enâmijd já ete *ij lah* mihheen Kansanarkisto adâi Aalmugarkkâdâh peic Kansallisarkisto. Mii nommâhân *lii* ovdil lamâš valtionearkisto adâi Staatâarkkâdâh, mutâ tot *ij lah* innig kiävtust.

Adâi Riijkâarkkâdâh ličij pyeri, jis tot ij lah talle aabâs ereslágán nuorttâlâškielân...”

Ruotâkielân: Riksarkivet, nommâiävtuttâs tavesämikielân lii Riikaarkiiva, nuorttâlâškielân ij lah vala iävtuttâs.

*Merkkejui, ete Marja-Liisa vuolgij čuákkimist tme 12:17.*

Aalmuglâš-, Riijkâ- vai Staatâarkkâdâh? Korpus: riijkâ 185 kerdid, staatâ 820. Aalmuglâšarkkâdâh vist lii kevttum Sämítige jurgâlusâin: “Sämiarkkâdâh tuáimá säämi kulttuurkuávdáš Sajosist. Arkkâdâh lii uási Suomâ Aalmuglâšarkkâdâh.”<sup>1</sup>

*Merkkejui, ete Marja-Liisa maacâi čuákkimân tme 12:37.*

Miärádâs: *Suomâ Aalmuglâšarkkâdâh*. Tot ij siähhán eres almugij arkkâdâhvuáiguin. *Staatâ-* teikkâ *riijkâ* iä kuvvii lájádâs tooimâ nuuvt pyereest. Sääni sulâstitem eres kielâi termâduvváin ij lah hiäivulâš vuáduštâs sääni ráhtimân, tondiet ko anarâškielâlâš sääni lii vuosâsajasávt anarâškielâlij várás já ferttee smiättâđ, mii sii uáinust lii puoh pyeremus termâ.

*Saavâjodetteijee meridij 50 miinut purâdempuudâ tme 12:50.*

*Čuákkim jotkui tme 13:50.*

- Mii lii **Feministinen puolue** (ruot. Feministiska partiet) sämikielân?

Kielâpargei kuorâttállâm: Nettidigisäänih tobdá sääni ‘feministi’ já tot lii *feminist*. Tot ij kavnuu Korpusist ige uđđâ saanij listoost (ige mihheen ton suárgusijn), ige toos oro val lemin vuáhádum adjektivsuorgiittâs. Tot puávtáččij lede jo-uv *feministlâš* teikkâ *feministsâš piäládâh*, mutâ *-lâš* já *-sâš*-suárgásijn puáhtá lede iäruuttâs mii máhđulávt toovvât merhâšumeiäru ‘feministlâš’ já ‘feministsâš’ kooskân. Tast lii lamaš saahâ lovnâsaanij ráhtimnoormâi kiedâvuššâm ooleest, mutâ ij čielgâ uáivil. Tot kuittâg lohtâs anarâškielâ säniráhtim tááhust tommitt stuárráb olesvuotân ete kielâpargee ij lah vala adelâm vástádâs ääšist. Tavesämikielân kiävttoo adjektiivin ‘feministtalaš’.

Feministsâš/feministlâš-koččâmušân MLO já Ilmar västidáin šledgâpostáin, ete *feministsâš* ličij pyereeb. Almolávt suárgásij iäruin MLO arvâlij lasseen návtt: “Čielgâ iäruh láá, mut toh meiddei maneh siähálâs. Ruávis njuolgâdus: *-lâš* = su. *-lainen*; *-sâš* = su *-inen*. Mut näävt čielgâs taat ij tiäduštkin lah keevâtlâš elimist.”

Sämikielâlâš vai sämikielâsâš?

MLO: “Sämikiel aabis; sämikielâlâš olmooš; sämikiel uđđâseh.”

PM: “Korpus kale lii tievâ *-kielâsijn*. “Sämikielâlâš” (teikkâ uáinávtt “sämikiel”) lâš táválub.”

Matti lii motomin vuolgâttâm Tanja Kyrön taggaar suogârdállâm *-lâš* já *-sâš*-suárgásijn:

“Taa láá *-lâš*-loppâsih säänih: vajalâš, asalâš, avalâš, kunnáálâš, virgálâš, máđhálâš, tehálâš, páihálâš, tohálâš, kuhálâš, ávhálâš, rávhálâš, kirjálâš, historjálâš, siskálâš, suámálâš, vuáimálâš, komálâš, njálmálâš, jiärmálâš, kávpálâš, paijeelmiäralâš, uásálâš, jáválâš, táválâš, piäiválâš, ärbivuáiválâš, loválâš, kuhendálâš, tiedálâš, mirhálâš, sujálâš, skikálâš, oovtmielâlâš, huolâlâš, škovlâlâš, toimálâš, vuovnlâlâš, varâlâš, lopâlâš, ristâlâš, lavâlâš, rehálâš, kyehtilâš, persovnlâš, sudolâš, rikolâš, oskolâš, ilolâš, almolâš, sorolâš, kijtolâš, anolâš, littolâš jna. Suomâkielâst täin lii iänáázin *-llinen*-loppâ. Ton lasseen láá val ruátálâš, kittállâš, helsiglâš, tuurunjargálâš jna.

<sup>1</sup> [http://www.samediggi.fi/index.php?option=com\\_content&task=view&lang=as&id=399](http://www.samediggi.fi/index.php?option=com_content&task=view&lang=as&id=399)

Taa vist -sâš-loppâsiih: ahasâš, sajasâš, viärdâsâš, ihâsâš, -vuálâsâš, hámâsâš, ivnâsâš, čuátâsâš, koskâpuddâsâš, kyevtikoskâsâš, sulâsâš, -nommâsâš, ohtâsâš, kukkosâš, asosâš, kasosâš, kobdosâš, lovesijđosâš, mudusâš, stuárusâš, árvusâš jna. Suomâkielâst taah láá -inen-loppâsiih.

Täin puáhtá vâldiđ maali, ko smiättá -logia-saaniđ. Talle ko taid normâd, te láá máhđulâšvuodah: neurologilâš, neurologisâš, neurologlâš, neurologsâš, neurologialâš, neurologiasâš. Mut neurologihân lii olmooš. Talle neurologilâš/ -sâš lii taggaar, mast parga tot olmooš, neurologiákku. Talle pyreeb ličij neurologialâš/ -sâš, ađai tot, mii kuáská neurologian. Tot merhâšičij kal tom, et talle meiddei kolgâččii lede autonomialâš, metafonialâš, topografialâš, manialâš, klaustrofobialâš, apatialâš, androgynialâš, akrobatialâš jna.

Kuhes o (-loogisâš/-loogilâš) mun kuittâg kuáđáččim meddâl, ko tot lii njuámmum suomâkielân-uv ruotâkielâst, ige kal taan ääigi kevtuu suomâkielâstkin. Tuše ohtuunis loogilâš kal tohhee.

(-sâš-loppâsiih kale mudoi, mut kalga ain smietâstid, et láá-uv toh deminutiivhäämih vâi iä, lii-uv agrologisâš ucce vâi táválâš agrologi?)”

Eres ovdâmeerhah:

Korpus: ‘Työmies lii taggaar kommunistlâš lostâ’, ‘Kommunistlâš sovjetlittto’

NDS: sosialistlâš ‘sosialistinen’

Kielâtekno: raasistlâš; Korpus: ‘rasistiliih’

Korpus: sehe demokraatlâš (17) ete demokraatsâš (1); Suomâ Sosiaaldemokraatlâš Piäládâh

lävtuttâs: Kielâjuávus já ravvimjuávkku savâstelleh ääšist já adeleh jieijâs avžuuttâs.

Miärádâs: Feministlâš piäládâh (3 jienâ). Eres iävtuttâsah lijji *Feministsâš piäládâh* já *Feminismpiäládâh* (ohtâ jienâ)

*Meridui, ete 9 § já 10 § kiedâvuššojeh táágubeht ovdil ko Márjá-Liisá ferttee vyelgiđ.*

- **yökkönen** – ijjâloddááš, máánuloddááš, ijjâgâs (uđđâ säänih -listo), ijjâpiäivááloddááš (Nettidigisänikirje) → Ijjâloddááš ij soovâ, ko ijjâlodde lii oppuu já toh pyehtih siähániđ. Ijjâpiäivááloddááš lii vuosâsajasâš almosnommâ, mutâ máánuloddááš, ijjâgâs láá máhđuliih ton räi ko toh totkojeh já šlajättällojeh tärhibeht.

- **metsä - erämaa** – vyevedi – meccikuávl. Suomâkielâst mangâ saajeest kevtih “erämaa” sääni. Ličij-uv toos ohtâ pyeri vaastâ anarâškielâst vâi ij? -- Ij kenski njuolgâ, mutâ meeci já vyevedi iärvuttâs lii, ete vyevdist šaddeh muorah, ko vist meecist iä aainâs.

- **kypsyysnäyte** – maturiteet, laddâmčááitus (termâ ollâopättâhuápuin) -- Laddâmčááitus lii meendu konkreetlâš; maturiteet lii aabâs pyeri. Máhđulâvt meiddei hárjánemčááitus tâi -tuodâstem, jis haalijđ čielgiđ sânikielâ sanijguin.

*Merkkejui, ete Miina Seurujärvi vuolgij tme 16:02.*

- **tutkimusalue** – tutkâmsyergi om. arâšoddâdemsyergi (kuávl. tuše talle ko lii saahâ eennâmtiedâlâš ääšist, konkreetlâš saajeest)

- **yleistää** – a’lmolistiđ. Kielâtoimâttuv sânikirje: **yleistää:**

1. laajentaa jk havainto, päätelmä tms. koskemaan muita t. kaikkia samanlaisia tapauksia; tehdä yksittäistapausten perusteella yleisiä päätelmiä; antaa jllek yleinen pätevyys. *Tutkimustulos, jota ei voida aineiston pienuuden vuoksi yleistää. Yleistäen voidaan sanoa, että –.*

2. tehdä yleise(mmä)ksi.

Keččâlem:

‘Tutkâmpuáđus, mon ij pyevti amnâstuv vânvuodâ keezild almolistid.’

‘Tutkâmpuáđus, mon ij pyevti amnâstuv vânvuodâ keezild vijdedid almolâžžân.’

‘Tutkâmpuáđus, mon ij pyevti amnâstuv vânvuodâ keezild anneed/tulkkuđ almolâžžân.’

‘~~Almolisten~~-puáhtá ettâđ, ete --’

‘Almolávt puáhtá ettâđ, ete --’

‘Almolii tääsist puáhtá ettâđ, ete --’

→ ‘almolistid’ lii máhđuláš. Ääši puáhtá čielgid meid nubij sanijguin keččâlâddâm miäldásávt.

- **matkijasieni** - jievžâdejee teikkâ addiistellee kuobâr (masa jyehi kuobbârist lii nubbe šlaajâ, mii sulâstít tom oovdeb šlaajâ já toh kočoduvvojeh “matkijasienen”) → Kuábáš-uv tohhee.

- **čevdi** – maid tot meerhâš? Láá-uv tast soksâmeh vâi iä? Mii iäruid lii čevdi, nähki, šišne, turkkâ jna saaniijn. Uásálisteid lii vuolgâttum čevdi-sääni merhâšumeest šledgâpostâ 29.8.2016 → Čevdi já nähki láá synonymeh, já čeevdist pyehtih lede soksâmeh. Šišneest iä lah soksâmeh, turkkâ vist lii suomâkielâ lovnâ. Tyeljist láá soksâmeh. Nähki lii uccáá kevtum nuorttiibeln.

- **kuitu** raavvâdamnâsin – (Facebook 25.8.2016)

<https://www.facebook.com/groups/264702290230055/permalink/1260563837310557/>

Čuákánkiäsu:

Heli Huovinen: Puáhtá-uv kevtid “**sáigu**”?

MLO: **Kuidâ**. Sáigu-säänist lii puáris pihťâsij smakkâ.

Miina S: Pyehtih-uv kuidâ já kuittâ siáhániđ?

Neeta: Korpusist celhâ: “Tuáliih siste valjeest sááiguid.” Mast vuálgus, mii ohtâvuodâid?

Pekka Sammallahti: Ko suonâid sáará, šaddeh **sarâseh**.

→ Kielâjuávus avžut kevtid saanijd sáigu tai raavâdsáigu

- Puáhtá-uv vuálâdistemkonjunktioi “**tego**, **nuuvtko**” saajeest kevtid meid sääni “**mahte**”? - Taas ij lah vala västidum. Ovdâmerkkâttutkâm taa vyelni:

Wörterbuch (II L-P): **maht(e)** → **mii**; s. 140-141, motomeh ovdâmeerhah:

“vuoj ármugas peäiváž, máánu já täsniokode, **mahte** ležehkin ääših šoddam!” K sV

“**mahte** mun kalgeen pyehtid älgidgene” K sV

“Anarjääyrist lææ nuut ænnuu suolluuh **mahte** ivveest peeivih” IK 387

“Avveeljuuha lii **mahte** spææijal” sM

“tot seämmaa papp læj must **mahte** piämmu-eeči nuuvt kuhe kuo læj tääbbin Säämist” K wHeM

“**mæhte** čuolda kaskoo kárbá” sM

Korpusist 37 kerdid, taa motomeh:

“Poccuuh keččeh kávkkejeh, ko mun puáđám, **mahte** mast liččii lamaš polâmin.”

“Lâi káállám **mahte** olmooš te, mut ij kuittâg olmooškin lamaš.”

“Te sun ko eidu kiergân eergijd sirded nube muorân, te kivkked puoh čuovvâni **mahte** peiviv te, (...).”

“– Čuovvâni **mahte** peiviv te já oppeet siävgnâni, mihheen jienâid ij kullum, mii leš lamaš.”

Iävtuttâs: Kielâjuávus já ravvimjuávkku savâsteleh ääšist já adeleh jieijâs avžuuttâs.

Miärdâs: *mahte* já *tegu* / *nuuvt ko* láá synonymeh. Sääni *mahte* lii kiävtust eenâb Aanaarjäärvi máddáá- já nuorttiibeln.

Västidum koččamušah tiättun já laseavžuuttâsai várás:

- **tekstuaalinen** – vástádâs: jis merhâšume ij pyevti čielgid, puáhtá kevttiđ sääni **tekstuaallâš** (kei meid: feministsâš/feministlâš)

- Maht sujättâm pennuu **hekki**? Tego "viežžâh-uv siiri pennuuh heekist?" Heekin? Hiákán? Heekist? -- Kielâpargee vástádâs: Hekki sojá Nettidigisaanij mielđ illativân 'hiákán', lokativân 'heekist'. Viežâ pennuid heekist! Lah-uv pieijâm pennuid hiákán?

- **Huurre**. Lai-uv **pico** muorâin já **rine** enâmist?

Kielâpargee vástádâs: Nettidigisänikirje mielđ <http://saanih.oahpa.no/smn/fin/> pice lii asettub já mahtnii ucceeb ko rine. Pice puáhtá leđe om. autolaasâst. Rine lii assab já eenâb ko pice. Nettidigisänikirje ij toovât iäru tast, et kost pice teikkâ rine láá.

Itkos sänikirje muštâl pice já rine saanijn suullân siämmáánáál ko Nettidigisänikirje. Itkos kirjeest láá om. čuávuvááh ovdâmeerhah:

#### **rine**

mecci lii rineest, muotârine = rine; picerine = pice, rinečuhčâ (čuhčâ talle ko muorah láá rinnum), mecci lii rinnum = mecci lii rineest, rinekuosâ, rinemuorah, rinepeeci

#### **pice**

picejienâ, picesoovsâ, picesovs-ergi; lâi puolâš moonnâm iijâ, eennâm lii piccoom; tääl ij pyevti riävskáid pivede ko kielah picoh miärkkápuolâšijn, kiedi pisoï, muorâ pisoï, laasâ pisoï, miärkkápuolâš piccood puohrákkân, kieddi lii pisostâm, eennâm lii piccum, siämu piccui, laasâ piccoo

→ pice-sääni verbâsuárguseh láá kyevtilágáneh: piccood já ton passivsuárgus piccuđ, já motomijn sármoin aktiivverbâ ij lah ubâ kiävtustkin, ko merhâšume lii kuittâg suullân siämmâš.

- Moh láá sämikielân 1. **Juuret Saamenmaassa** (taaidâčáitáldâh) 2. **Saamelaisten kulttuurikeskus?**

Kielâpargee vástádâs: 1. 'Madduuh Sämenâmist' jis lii ulmuu madduin saahâ - meiddei máhđulâš 'Ruottâseh', mutâ tast lii šaddotiedâlub merhâšume. 2. 'Sämmilij kulttuurkuávdáš' teikkâ 'Sämikulttuurkuávdáš', jis tot ij siähán Sajosijn.

- Moh láá sämikielân: **perinteinen** (esineestâ tai kuviosta), **pelkistetty** (esineestâ tai kuviosta), **yllättävä** (esineestâ tai kuviosta)?

Kielâpargee vástádâs: perinteinen - ärbivuávlâš, pelkistetty - oovtâkiärdán, yllättävä - olättâslâš

- Maid meerhâš Pautujärvi -sajenoomâ miärusuási **pautu**?

Kielâpargee vástádâs: "Anarâškielâ päikkinoomah -kirjan mukaan: "Pautujärvi inarinsaameksi Pavdjävri; Iso järvi Iijärvestä itään, nimiperheeseen kuuluvat vielä Pavdčukkâ (Pautuhiippu), Pavdjävručujá (Pautujärvenlahti) ja Pavdvuonâ (Pautuvuono), joka on Iijärven lahti. Tannerin mukaan "Paudš'jokk" (nimi on koltansaamea) on joki Petsamossa ja sen nimi tulisi sukupuuttoon kuolleelta vesilinnulta. Lintu on allia pienempi "poovdâš". K. Nickul kirjassa "Petsamon eteläosan koltankieliset paikannimet kartografiselta kannalta" ei ole samaa nimeä. Muoto "poovdâš" löytyy nykyään Marja-Liisa Olthuisin uudesta sanakirjasta, ja tarkoittaa samaa kuin pohjoissaamenkielinen "bovtâš"- lunni. Voisivatko Pavdjävri ja Pauž'jokk määriteosilla olla sama kanta ja voisiko se tarkoittaa samaa kuin "Petsamon suunnalla sukupuuttoon kuollut pieni vesilintu poovdâš". T.I.

Itkosen mukaan (Suomen lappalaiset II s. 509) sukunimi Paud on ollut Utsjoella 1728-1843, hän vertaa siihen Pautujärvi -nimeä. Ensimmäinen Paud oli syntynyt vuonna 1671.””

- Puávtám-uv ettâđ "jiesriessum silkke"? Kielâpargee: “Manen ij, talle ko iätá ete ‘taat silkke lii jies riessum’. Mutâ jis tot lii kiännii tiätu ulmuu pargo puáđus, te iättoo váhá nubenáál:

*Silkke lii jies riessum.*

*Taat silkke lii muu jies riessâm. -> jieččân*

*Kirje lii jies čallum.*

*Kirje lii tuu jies čäällim. -> jieijâd*

*Luoddâ lii jies rahtum*

*- tot lii táluššeed jies ráhtim luoddâ. -> jieijâs*

Tot passivrááhtus lii váhá anarâškielân oomâs ige ain suujâ nuuvt pyereest kevttimkielâ mielđ, já mangii ton saajeest puáhtá-uv kevttiđ maidnii iärásijđ. Muu ráhtim piäju, tuu čäällim reivâ, eeni mälistem purrámuš.”

→ Pronomin jies ferttee leđe genetivhäämist.

- Lii-uv suomâkielâ sääni “**infarkti**” infaarkt sâmikielân? Kielâpargee: Tiervâsvuotâsaani listoost uáinoo ete tot lii valdum uáli ruávis lovnân sâmikielân, infarkti (listoost 'aivoinfarkti' puotâ). → Infarkt lii meiddei máhđuláš.

- “**Etiikka**” já “**etikka**” -saani iäruttem anarâškielâst. Lovnâsäninoormâ mielđ kuohtuuh ličij “eetik/eetiik”. Vástádâs: etiikka -> etiikka, etikka -> eetik

- Sâmikielâlij muštoiskosluámáttuvâin vááilui sâmikielâláš jurgâlus celkkui SULKEKAA SILMÄNNE, tiervâsvuodâtipšoo koiijâdij jurgâlus. - Vástádâs: “piejâ čoolmijđ kiddâ” → pyereeb lii toopâ čoolmijđ

- **Asettem** -sääni viärdádállâmhäämih. Koččâmuš/iävtuttâs: komp. -> asettub, superl. -> asettumos vâi asettemus

Kielâtekno sânikirje: asettem attr. asettes / attr. asettes, asettem maangâloho nominativ asettes  
Kielâoppâ: komp. asettesmeeb, superl. asettesmus. *Huám: oro lemin, et ulmuuh kevttih “asettub” - sääni.*

→ asettub, asettesmus láá pyerebeh. Tot lii vala tutkâmáál, ete sojá-uv *asettem* kuulmâ- vâi neeljistaavvâlsij mielđ.

- Mii lii sâmikielân **kannustaa**? Om. "mun halijđâm [kannustaa] párnáid já nuorâid tánssáđ" – Kielâpargee: Tast puáhtá kevttiđ verbâ movtijdittiđ (kukkodâhmerháin mo'vtijdittiđ). “Mun halijđâm movtijdittiđ párnáid já nuorâid tánssáđ.” Ruokâsmittiđ 'rohkaista' lii meiddei ohtâ muulsâiähtu jis lii tuodâi-uv saahâ ruokkâdvuodâ váilumist teikkâ njuolgist paaloost. Tot lii meiddei viijdáht kevttum mutâ merhâšume lii tiäđust-uv eres ko movtijdittiđ-säänist.

- **lapsiasiavaltuutettu** - pärniäššiváldáláš

- Škovlátuodâstusâst:

Toisten ihmisten huomioon ottaminen.

Ympäristön huomioon ottaminen.

Työn arvostaminen.

Siämmáálágán om. vanhusten hyvinvointi

Nubij ulmui vuotânväldim vâi vuotân väldim.

Pirrâs vuotânväldim vâi vuotân väldim.

Pargo áárvustanneem vâi áárvust anneem.

puárásij pyereestvaijeem vâi pyereest vaijeem

Evangelisluterilainen kirkko tai uskonto?  
evangelâš-luteerlâš? Taah lijji Korpist.

Evangelâš-luterilâš vâi evangelâš-luterlâš vâi

5-6 luokai sánálii škovlâtuodâstusâst:  
Luot ja ylläpidät myönteistä ilmapiiriä ja työrauhaa.

1-2 luokai sánálii škovlâarvuštâlmist:  
LUEN, NÄEN, KUULEN JA KOEN (L4)  
TARTUN TEKNIikkaan (L5)  
ceelhâ: 'Olen kokeillut erilaisia laitteita.'

tuubdâm?  
vâáldám kiddâ tekniikâst ? täst lii vyelni tággáár

→ Sirdojeh puáttee čuákkimân.

## 9 § Eres ääših

*Kieđavuššâm jotkui täst 'Feministinen puolue' maha.*

- Kielâpargei Kielâ kukáh -čaalârááidu čalluid kalga vistig vuolgâttiđ kielâjuáhus jesânáid ovdil almostittem om. Google Drive peht, vâi taid lii älkkee luuhâđ já tärhistiđ ovdil almostittem.
- Anarâš saavâi tiileest Yle Säämist savâstâllui.
- Tiervâsvuotâsaaniijn tiedettem: Tiervâsvuotâsänilistoh láá nurrum já almostittum ohtân liston 18.10.2016 já liŋkkâ lii juohhum Kielâkäldee blogist já Facebookist, já Anarâškielâ orroomvisteest.  
→ Saaniđ puáhtá kieđavuššâđ eenâb veikkâ Kielâkukkáin já tiedettiđ toin lain eenâb.

*Saavâjodetteijee meridiđ 10 miinut puudâ tme 15:30.*

*Marja-Liisa Olthuis vuolgij tme 15:30.*

*Čuákkim jotkui tme 15:45.*

## 10 § Tiättun

- Kejâstâh historjá-já ohtsâškoddeuápu sániliiston
- Säämi Kielâkäldee pargojuávu nubâstusah: Miina Seurujärvi lii päcimin meddâl Kielâkäldee pargoin já sirdâšuvá oppâmateriaaltoimâttuv pargoid 1.1.2017. Neeta Jääskö juátká 100% kielâpargen. Proojeekthoovdâst láá meiddei puáttám uđđâ pargoravvuuh kielâpargeid sehe siemin nubâstusah kielâjuáhusij čuákkimáid.
- Kielâkäldee anarâškielâ pargein lii máhđulâš vâldiđ ohtâvuodâ meiddei Whatsappijn já ulmuuh láá-uv ávhâstâllâm toin.
- Kielâpargeeh lává čäliškuáttám jyehi oho uánihis čalluu monnii kielâääšist Kielâkäldee nettisijđoid, <http://www.giella.org/?lang=smn>. Macâttâs lii-uv puáttám mottoom verd, sehe táválíj lohhein ete saavâjodetteijest.

*Kieđavuššâm jotkui čuávuvâžžân 8 § Pođoi saaniijn 'yökkönen' ovdâskulij.*

## 11 § Čuákkim lopâttem

*Saavâjodetteijee lopâttij čuákkim tme 17:04.*

**Vuáláčalluuh:**

